

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Форми роботи та засоби навчання для самостійного опрацювання іношомовного матеріалу

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПР-64

Городиська Альона Вячеславівна

Науковий керівник:

Доцент, канд. філол. наук

Жулавська Ольга Олександрівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 РОЛЬ І МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОГО МАТЕРІАЛУ	6
1.1 Сутність самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу	6
1.2 Психолого-педагогічні аспекти організації самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу	9
1.3 Види та форми самостійної роботи.....	12
РОЗДІЛ 2 ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОГО МАТЕРІАЛУ	15
2.1 Особливості використання самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу	15
2.2 Використання самостійної роботи для формування іншомовної комунікативної компетентності.....	19
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	25
ДОДАТКИ.....	28

ВСТУП

Організація самостійної роботи, її управління – це відповідальна і складна робота кожного вчителя. Виховання активності та самостійності необхідно вважати невід’ємною частиною освіти учнів. Це завдання постає перед кожним учителем серед завдань першочергового значення.

Говорячи про формування самостійності у школярів, слід пам’ятати про два завдання, які тісно пов’язані між собою. Перше – розвивати самостійність учнів у пізнавальній діяльності, навчити їх самостійно опановувати знання, формувати їх світогляд, друге – навчити самостійно використовувати наявні знання у навчальній та практичній діяльності.

Самостійна робота – це не самоціль, а засіб боротьби за глибокі і тривалі знання учнів, засіб формування їхньої активності та самостійності, розвитку розумових здібностей. У процесі навчання учень повинен досягти певного рівня самостійності, відкриваючи можливість справлятися з різними завданнями, отримувати нове у процесі вирішення навчальних завдань.

У центрі уваги вчителів повинна бути робота над вдосконаленням уроку через впровадження форм і методів активного навчання, вдосконалення навичок, подолання труднощів в організації навчального процесу, залучення технічних та інших наочних посібників та ширше використання нових освітніх технологій.

Успіх навчання значною мірою залежить від умов, які вчитель забезпечує для активного та самостійного навчання. Отже, повинні бути створені такі умови, за яких забезпечується можливість активної ролі учнів у навчальному процесі, систематичним самостійним здобуттям знань та їхнього застосування. Зауважимо, що для успішного засвоєння іншомовного матеріалу величезну роль відіграють форми роботи та засоби навчання, які використовує вчитель.

Отже, тема нашої бакалаврської роботи «Форми роботи та засоби навчання для самостійного опрацювання іншомовного матеріалу» є **актуальною**.

Аналіз літератури засвідчив, що проблемою форм роботи та засобів навчання для самостійного опрацювання іншомовного матеріалу займалися, як вітчизняні так і зарубіжні вчені, такі як: Буряк В. К., Бухлова Н. В., Вакуленко Н. Л., Дичківська І. М., Корнєва Л. П., Ніколаєва С. Ю., Полат Е. С., Солдатенков М. М., Brown H. D., Coombe Ch.

Метою даної бакалаврської роботи є вивчення та аналіз форм роботи та засобів навчання для самостійного опрацювання іншомовного матеріалу.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Описати сутність самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу.
2. Розглянути психолого-педагогічні аспекти організації самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу.
3. Охарактеризувати види та форми самостійної роботи.
4. Проаналізувати особливості використання самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу.
5. Охарактеризувати використання самостійної роботи для формування іншомовної комунікативної компетентності.

Об'єктом дослідження є особливості використання самостійної роботи у навчальному процесі, в той час як **предметом роботи** є особливості форм роботи та засобів навчання для самостійного опрацювання іншомовного матеріалу.

Методи дослідження. У дослідженні були використані аналітичний метод, метод узагальнення і метод педагогічного експерименту.

Теоретична значущість полягає у систематизації теоретичних передумов вивчення форм роботи та засобів навчання для самостійного опрацювання іншомовного матеріалу.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в розробці лекційних та практичних курсів з англійської мови та методики викладання іноземних мов.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

РОЛЬ І МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОГО МАТЕРІАЛУ

1.1 Сутність самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу

Самостійна робота представляється як цілеспрямована, внутрішньо мотивована, структурована самим об'єктом у сукупності виконаних дій та виправлена ним відповідно до процесу та результату діяльності. Її реалізація вимагає достатньо високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності.

Самостійна робота – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але відповідно до його вказівок, у час, спеціально передбачений для цього, учень свідомо буде прагнути досягти поставлених цілей, використовуючи свої зусилля та виражаючи в якійсь формі результат розумових чи фізичних (або обох) дій [19, с. 59]. Варто зазначити, що самостійна робота не повинна бути самоціллю, вона може виступати ефективним засобом навчання, засобом формування активності учнів.

У методиці викладання іноземної мови використовуються різні види самостійних робіт, за допомогою яких учні самостійно набувають знань, умінь та навичок. Основні види самостійної роботи можна розділити на кілька основних груп: оволодіння новим матеріалом; закріплення знань; розвиток вміння застосовувати знання при вирішенні навчальних та практичних завдань; формування умінь і практичних навичок; формування творчого характеру, вміння застосовувати знання у складній ситуації [6, с. 16]. Кожна із перелічених груп може включати кілька видів самостійної роботи, оскільки розв'язання однієї дидактичної задачі може здійснюватися різними способами. Ці групи тісно пов'язані. Цей зв'язок пов'язаний з тим, що одні і ті

ж види роботи можуть використовуватися для вирішення різних дидактичних завдань.

Г. В. Рогова вважає, що розвиток самостійної діяльності учнів у вивченні іноземної мови неможливий без дотримання певних умов [5, с. 137]:

1. Необхідно зрозуміти мету виконуваної діяльності, кожен конкретну вправу. Учень повинен знати, що він буде робити, в якій послідовності, яким буде кінцевий результат, як це завдання збагатить його досвід. Він повинен прийняти завдання, інакше належний ефект неможливий.

2. Усвідомлення мети завдання (вправи) – це не що інше, як застосування принципу свідомості при організації самостійної роботи. Вчителю необхідно озброїти учнів раціональними методами навчальної діяльності, виходячи з характеру самої діяльності та можливостей учнів, їх досвіду з іноземної мови.

3. Необхідне вміння використовувати відповідні навчальні посібники для виконання завдання, наприклад звукозапис, навчальний дидактичний матеріал для парної роботи тощо.

4. Необхідне вміння бачити опори в матеріалі завдань, що полегшує подолання труднощів під час самостійної роботи; у цьому випадку не менш важливо навчитися використовувати готові зразки та створювати власні

5. Важливо забезпечити належні умови для успішного самостійного виконання завдань, вибір організаційних форм для виконання конкретного виду самостійних завдань.

У методиці існують різні організаційні форми самостійної роботи: індивідуально, в парах, у малих групах тощо. Ці форми призначені для створення та розвитку організаційних, інформаційних, пізнавальних та комунікативних навичок учнів [11, с. 23].

Індивідуальна форма самостійної роботи може проявлятися двома способами [4, с. 4]:

— усі учні виконують одне спільне завдання індивідуально, що є ефективним при закріпленні нового матеріалу. Учитель, контролюючи

завдання, може отримати об'єктивну картину засвоєння нового матеріалу та скоригувати подальші кроки;

— учні виконують різні завдання, залежно від рівня оволодіння матеріалом. У разі виникнення труднощів викладач надає допомогу, відповідно до принципу індивідуалізації навчального процесу.

Робота в парах і малих групах ефективно розвиває навички говоріння, має як яскраво виражені позитивні сторони, так і недоліки. Розглянемо позитивні сторони [3, с. 76]:

— при роботі в парах і малих групах залучаються усі учні, вони мають можливість говорити і слухати інших;

— чітко проявляється взаємодопомога учнів.

Одним з недоліків цього виду роботи є відсутність контролю під час виконання завдання вчителем, особливо якщо мова йде про таку форму мовленнєвої діяльності, як говоріння. Для того, щоб ці форми були ефективними та приносили свої плоди, учні повинні мати певні навички самостійної роботи [12, с. 113]. Наприклад, працюючи з текстом, учень повинен володіти певними навичками: бачити опори в тексті, ігнорувати незнайомі слова, якщо вони не впливають на загальне розуміння, вміння виділяти основну думку, робити висновки з того, що було прочитано і т. д.

Важливу роль відіграє вміння користуватися довідниками, зокрема словниками. Часто учні не можуть швидко знайти потрібне слово в тексті, оскільки вони не знають, як вибрати словникову форму слова та не знають, як вибрати кілька значень із кількох даних. Навчити працювати зі словником та іншими довідниками – завдання вчителя.

Важливу роль у розвитку навичок самостійної роботи відіграє самоконтроль, оскільки ця робота передбачає мінімальне залучення вчителя до навчального процесу. При вивченні іноземної мови – помилки неминучі. Існує багато способів виправити помилки: вчитель сам вказує на помилку, дає можливість іншим учням виправити помилку, пропонує правильний варіант з декількох тощо. Але якщо мова йде про самостійну роботу, то більш

доцільним буде дозволити учням виправляти свої помилки та помилки своїх однокласників. Якщо учень визначає помилки інших, то він зможе краще контролювати свою мовленнєву діяльність. Це особливо важливо, якщо використовується робота в парах або малих групах.

Тож зазначимо, що самотійна робота ефективна, якщо вона є одним із складових елементів навчально-виховного процесу, і на кожному уроці їй передбачається час. Тому важливу роль відіграє вибір видів, обсягу та змісту самотійної роботи. Слід зазначити, що в цій справі велике значення мають принцип доступності та систематичності, зв'язок між теорією та практикою, принцип поступового зростання труднощів.

1.2 Психолого-педагогічні аспекти організації самотійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу

Організувати та провести навчальний процес – це значить організувати діяльність учнів, спрямовану на формування всебічно розвиненої, високоморальної та соціально зрілої особистості кожного школяра [1, с. 49]. Для того щоб навчальна діяльність була продуктивною, необхідно проведення цього процесу психологічно забезпечити. Це психологічне забезпечення зводиться, по-перше, до формування у кожного учня відповідної мотиваційної сфери його навчальної діяльності, а по-друге, емоційного насичення цієї діяльності.

Цілком очевидно, що як би не був добре організований навчальний процес, як би він не проводився, але якщо у даного учня немає бажання виховуватися, розвиватися, вдосконалюватися, немає потреби вчитися, то і такий навчальний процес може виявитися не дієвим, неефективним щодо даного школяра. Тому найважливішим завданням вчителя є формування у кожного (без винятку) учня потреби у навчанні, у самовихованні і саморозвитку [17, с. 276].

Керувати навчальною діяльністю учнів – це не тільки планувати, готувати матеріал і проводити уроки, організовувати вивчення навчальної програми, але і стежити за тим, щоб кожен учень відчував у класному колективі особисте емоційне благополуччя, стежити за формуванням його мотиваційної сфери [18, с. 83]. І в разі потреби вживати таких заходів, та коригувати організацію і проведення навчального процесу, щоб забезпечити кожному учневі це емоційне благополуччя, правильне формування його потреб, мотивів, переконань і прагнень.

Як відомо, одним з ефективних засобів навчальної діяльності учнів є самостійна робота. За визначенням І. А. Зимньої самостійна робота є цілеспрямованим, внутрішньо вмотивованим, структурованим самим учнем видом діяльності. Її виконання вимагає досить високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, доставляє учневі задоволення як процес самовдосконалення і самопізнання [21, с. 37].

У даному підході беруться до уваги єдність наступних складових самостійної діяльності: саморегуляція, самоактивація, самоорганізація, самоконтроль і т.д.

Під самою «самостійною діяльністю» розуміється суб'єктивна, власне індивідуальна самокерована діяльність. Її компоненти – мета, провідна потреба, мотивація і способи реалізації особистісно обумовлені.

Під «самоактивацією» розуміється внутрішня мотивація діяльності. Під «самоорганізацією» – розуміється властивість особистості мобілізувати себе, цілеспрямовано, активно використовувати всі свої можливості для досягнення проміжних і кінцевих цілей, раціонально використовуючи при цьому час, сили, засоби. Під «саморегуляцією» автор розуміє початкове психологічне забезпечення діяльності. У подальшому розвитку саморегуляція набуває особистісного сенсу, тобто власного психічного наповнення. Необхідним компонентом діяльності, без якого неможлива ефективність самостійної роботи є також «самоконтроль» [15, с. 73].

Вивчення методичної літератури показало, які питання з організації самостійної діяльності учнів можуть служити основою даного дослідження [9, с. 207]:

— розробка форм і змісту самостійної роботи для підвищення активності пізнавального процесу і ефективності навчання. Досягається це шляхом розробки певних питань і завдань;

— для організації ефективної самостійної діяльності учнів необхідно організовувати роботу з текстом підручника, історичними та державними документами, наочними посібниками;

— для правильної організації самостійної роботи необхідно ставити перед учнями питання і завдання, які будуть допомагати управляти самостійною діяльністю;

— для розвитку самостійної діяльності учнів необхідно залучати художню творчість, дослідницьку роботу учнів;

— поняття діяльнісного підходу – це освоєння навчального змісту в процесі роботи учнів з джерелами.

У психолого-педагогічному плані самостійна робота з іноземних мов являє собою певну систему навчальних прийомів: читання, прослуховування, осмислення і узагальнення, запам'ятовування. Визначаючи місце самостійної роботи в процесі навчання іноземним мовам, необхідно розставити пріоритети у формуванні індивідуальної технології навчання. При цьому необхідно враховувати, що оволодіння сучасним змістом навчання іноземної мови неможливо без формування вміння самостійного оволодіння іншомовною культурою, а не тільки системою іноземної мови.

Ефективно організована самостійна робота є не тільки формою, а й метою навчання, тому що крім отримання знань з іноземних мов, однією з головних задач навчального процесу є вироблення в учнів умінь і навичок самостійної роботи [23, с. 76].

Глибина і міцність знань учнів з іноземної мови та розвиток у них необхідних автоматизмів у застосуванні цих знань на практиці у значній мірі залежать від уміння учнів самостійно працювати, тому що курс навчання іноземної мови допомагає долати труднощі в процесі набуття знань і їхнього подальшого вдосконалення.

Самостійна робота з іноземної мови має на увазі вміння працювати з книгою і словником, уміння слухати і розуміти іноземну мову, говорити, вживаючи знайомі граматичні форми і слова іноземної мови, читати і розуміти прочитане. Усіма цими вміннями учень опановує не відразу, і його практична самостійна діяльність повинна бути організована так, щоб йому доводилося поступово долати наростаючі труднощі, виявляючи все більшу і більшу ступінь самостійності в досягненні поставленої мети [25, с. 34].

Тож, навички самостійної роботи, вироблені в учнів протягом навчального процесу, повинні залишитися на все життя; в учня повинна бути створена потреба займатися іноземною мовою без примусу з боку викладача. Ця потреба і є результатом самостійної роботи учня.

1.3 Види та форми самостійної роботи

У даному параграфі нами будуть розглянуті види та форми самостійної роботи на уроках іноземної мови [14, с. 56].

І вид – самостійна робота за зразком. Робота такого роду проводиться на основі зразка або детальних інструкцій. Цей вид самостійної роботи спрямований на засвоєння певних знань, формування вмінь та їх закріплення. Під час вивчення іноземної мови самостійними роботами такого роду є: виконання вправ за зразками, робота з підручником. Для ефективної організації самостійної роботи такого виду вчитель повинен скласти чіткі вказівки щодо виконання завдань, у яких необхідно вказати, яку саме літературу (конкретний абзац, розділ, правило) повинен знати учень, уточнити з учителем, що незрозуміло, виконати завдання на аркушах з полями, ставити

запитання на полях, відповідати на запитання за змістом завдання. Цей вид самостійної роботи створює основу для переходу до виконання завдань вищого рівня пізнавальної діяльності.

II вид – реконструктивна самостійна робота. Мета цього виду самостійної роботи – генерувати знання, що дозволяють відтворити з пам'яті набуту інформацію. Пізнавальна діяльність учнів у цьому випадку полягає у відтворенні та частковій реконструкції структури та змісту раніше засвоєної навчальної інформації. Реконструкція передбачає аналіз граматичного чи лексичного явища, тексту, складання плану, написання анотації чи конспекту, тексту чи статті, виконання різних видів завдань на підстановку, моделювання навчальних та мовленнєвих ситуацій. Виконання самостійної роботи такого типу привчає учня до переходу від готового зображення до вирішення задачі до конкретного способу діяльності.

III вид – варіативна самостійна робота. Пізнавальна діяльність учнів при виконанні самостійної роботи такого роду полягає в накопиченні та вияві у зовнішньому плані нового для них досвіду на основі раніше набутого за певним алгоритмом шляхом передачі знань, умінь. Суть завдань цього виду роботи полягає у пошуку форм реалізації нового способу діяльності. Це вимагає від учнів варіантів умов проблеми та раніше засвоєної навчальної інформації. Типовим завданням самостійної роботи такого типу є реалізація проектів.

Використання відео в якості інструменту організації самостійної роботи також допомагає розвивати різні аспекти розумової діяльності учнів, перш за все, увагу і пам'ять [13, с. 128]. Учні повинні докласти певних зусиль, щоб зрозуміти зміст фільму. У цьому випадку мимовільна увага переходить у довільну, її інтенсивність впливає на процес запам'ятовування. Використання різних інформаційних каналів (слуховий, зоровий, рухове сприйняття) позитивно позначається на силі фіксації національного і мовного матеріалу.

Таким чином, психологічні особливості впливу навчальних відеороликів на учнів сприяють інтенсифікації навчального процесу і створюють сприятливі умови для формування комунікативної компетентності учнів.

Відзначимо, що метод проекту є ефективним способом організації самостійної роботи з вивчення іноземної мови, сприяє розвитку культури навчання. Останнім часом він набуває все більше прихильників і спрямований на розвиток активного мислення учня, який навчає його не тільки запам'ятовувати і відтворювати засвоєну інформацію, а й перетворювати її, щоб можна було застосовувати на практиці [15, с. 17].

Методологія проекту відрізняється від кооперативного характеру завдань при роботі над проектом. Це має на увазі високий рівень індивідуальної та колективної відповідальності за виконання кожного завдання при розробці проекту. Спільна робота групи учнів над проектом невіддільна від їхнього активного спілкування. Методологія проекту – це форма організації дослідницької пізнавальної діяльності, при якій учні займають активну позицію.

Тому слід зазначити, що педагогічна цінність самостійної роботи також залежить від того, як організована діяльність учнів. Форма організації – це певне розташування учасників освітнього процесу, способів взаємодії викладачів і учнів, самих учнів. Учень може працювати один, разом з невеликою групою однокласників, з одним зі своїх однокласників або брати участь у роботі в класі. Тому форми організації самостійної діяльності мають важливе освітнє значення. Але позитивні результати досягаються, якщо вчитель знає можливості кожної форми, їхню специфіку і педагогічні умови використання.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОГО МАТЕРІАЛУ

2.1 Особливості використання самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу

Розглянемо особливості використання самостійної роботи для опрацювання іншомовного матеріалу.

Слід пам'ятати, що на всіх етапах уроку вчитель повинен ініціювати самостійний пошук, творчу активність учня, орієнтуватися на визначення проблеми, яка є основою завдання, і знаходження шляхів її вирішення [2, с. 32].

Розглянемо роботу над іншомовним матеріалом на прикладі проектів, які є ефективним засобом самостійної учнівської діяльності. Спочатку вчитель повинен розробити план проектної роботи і продумати систему комунікативних вправ. Учні повинні вільно володіти активної лексикою і граматиною з теми, перш ніж переходити до обговорення конкретних питань.

Робота над проектом зазвичай займає кілька уроків, і в цілях захисту доцільно виділити цілий урок. При організації проекту важливо дотримуватися таких умов [24, с. 84]:

- актуальність теми проекту;
- учні повинні бути зосереджені на залученні фактів із суміжних областей знань;
- учні повинні орієнтуватися на зіставлення і порівняння подій, фактів про життя людей різних національностей і різних країн, підходів до вирішення певних проблем.

Наприклад, можна запропонувати наступні теми проектів:

Modern royal family

Foreign language in my life

Teenagers' problems

Famous people of our country and the foreign country

Problems of education in our country and in the foreign country

Учень повинен мати можливість узагальнювати прочитаний матеріал, робити самостійні висновки на основі свого досвіду, ерудиції, творчості. Він повинен вміти аналізувати розроблений матеріал, порівнювати різні фактори, передбачати хід захисту проекту.

Метод проекту чітко орієнтований на реальні практичні результати, важливі для учнів. Їхній навчальний кругозір розширюється, зростає стійкий пізнавальний інтерес, а участь у діалозі культур стає природньою. Учні мають можливість проявити свої організаційні таланти, а також вміння самостійно здобувати знання, що є дуже вагомим моментом організації навчального процесу в сучасній школі [10, с. 178].

Щоб розглянути питання застосування цих методів та прийомів на практиці, звернемось до завдань, які допомагають підтримувати інтерес учнів до іноземної мови та підвищують ефективність уроку. Представимо приклади вправ на тему “*Eating Out*”. Почати роботу потрібно із представлення розмовних кліше, наприклад: *That's a good idea; I'm all for it; That suits me very well; I'm afraid I can't; I object to it; Why should I go there?* і т.д.

Потім виконується вправа, під час якої учні не лише використовують нові мовленнєві кліше, але й додають власні пояснення, доповнення тощо:

T.: We are free tonight. What about going to McDonalds?

P1: That's a good idea. I've not been there for a long time.

P2: I'm all for it. I want French fries and coca cola.

P3: Why should I go there? I hate fast food.

P4: I'm afraid I can't. I'm busy tonight.

Ще одна вправа, під час якої відбувається поступовий перехід мовленнєвої ініціативи від вчителя до учня, є завдання *Find the pair*. Кожному

учню видається картка, на якій написана репліка. Завдання учня – знайти свою пару.

Ще одна вправа, яка розвиває ініціативне говоріння учнів – це розповідь по малюнку. Наприклад, вчитель показує малюнок, на якому зображено трьох учнів, що сидять у кафе. Вправа може бути виконана у таких рамках:

- розповідь від імені одного із зображених на картинці учнів;
- розповідь від 3-ї особи;
- розповідь по ланцюжку і т.д.

Тому, запроваджуючи новий мовний матеріал для учнів, слід намагатися поступово ускладнювати завдання, які допомагають учням розвивати своє мовлення. У той же час досвід показує, що чим активніше протікає мовленнєвий процес, тим швидше активізується і фіксується базовий матеріал.

Використання додаткового матеріалу в роботі, включення в процес навчання різних аудіовізуальних засобів, опор, ключів, пізнавальних ігор, створення навчальних ситуацій спілкування з особистісною орієнтацією стимулюють самостійну роботу учнів, підтримують інтерес до вивчення іноземної мови. Зауважимо, що в учнів виникають труднощі під час самостійного читання. Тому в 5-6 класах велику увагу слід приділяти вихованню культури, цілеспрямованому плануванню самостійної роботи учнів, більш широкому використанню карток для читання; індивідуальній роботі з учнями. Регулярне обговорення прочитаних текстів також в значній мірі сприяє формуванню мовленнєвих навичок [20, с. 21].

Освітні можливості для самостійної роботи зростають, якщо організація роботи відбуватиметься за принципом контактних груп, в які входять учні з різними можливостями, але з однаковими інтересами. Така група виконує задачу, яка розподіляється між учнями відповідно до їх інтересів і мовних здібностей.

Таким чином, вивчаючи тему “My Country”, учні, які цікавляться історією, готують самостійне монологічне висловлювання про минуле країни; хто цікавиться мистецтвом – його визначні пам'ятки; ті, хто захоплюється

спортом, розповідають, яким видом спорту займаються його жителі. Роботу координує учень, який виступає помічником учителя. При розгляді питання про організацію навчальної діяльності учнів в класі слід використовувати парну і групову роботу.

Для організації групової роботи потрібні спеціальні картки із завданнями, які дозволяють залучати учнів в активну мовленнєву діяльність, забезпечують оперативний контроль за роботою кожного, ефективно керують діяльністю всього класу. Наприклад, клас ділиться на дві групи: одна представляє британську делегацію, а інша – українську. Кожна група отримує картку зі словами. Представники груп готують повідомлення по темі: вони розповідають про життя в Україні та Великобританії. Слабшим учням надається можливість скористатися пропозиціями з таблиці підстановки, коли вони створюють монолог.

Працюючи в групах, учні вчаться відстоювати свою точку зору, логічно будувати висловлювання. Поступово страх говоріння зникає, і, найголовніше, групова робота вчить учнів самостійності.

Слід зазначити, що школярі легко вивчають матеріал, який їм доступний, коли методи і види роботи їм цікаві. Використання ігор буде доречним в роботі. Так, в ігровій формі учні легко і з цікавістю виконують завдання.

Наприклад, при роботі з діалогами один і той же діалог може бути відтворений і представлений по-різному. Завдання для студентів можуть бути такими: розширити діалог, додавши п'ять або шість своїх відповідей, в залежності від ситуації.

У старших класах при виконанні творчих вправ учням важливо використовувати реальні факти зі школи, класу, щоб висловити своє ставлення, свою думку з конкретного питання.

Тому використання самостійної роботи на уроці може служити різним цілям навчання: розвивати навички діалогічного та монологічного мовлення,

сприяти засвоєнню лексичного і граматичного матеріалу, служити засобом перевірки та розуміння прочитаного і т. д.

2.2 Використання самостійної роботи для формування іншомовної комунікативної компетентності

Сьогодні суспільство висуває нові вимоги до сучасної людини: вміння гнучко адаптуватися до швидко мінливих умов, критично мислити, висувати нові ідеї, розробляти та реалізовувати проекти, грамотно працювати з інформацією, займатися самоосвітою, бути товариським тощо.

Відповідно до цього, одним із основних завдань освіти є формування ключових компетентностей учнів. Цей процес передбачає формування незалежної, творчої особистості, яка зможе вирішити наукові, виробничі, соціальні проблеми, критично мислити, розвивати та відстоювати свою точку зору, свої переконання, систематично та постійно поповнювати та оновлювати свої знання шляхом самоосвіти, удосконалювати навички, застосовувати їх у реальності, дбати про своє здоров'я та здоров'я інших.

Тож, компетентність – здатність людини виконувати певний вид роботи, наявність достатнього запасу знань для прийняття усвідомлених суджень з будь-якого питання [8, с. 202].

Робота школи над формуванням ключових компетентностей учнів орієнтована не лише на те, щоб дати школярам знання, а навчити їх здобувати та застосовувати ці знання на практиці, робити самостійні висновки та узагальнення та знаходити рішення у незвичних умовах. Однією з ключових компетентностей є комунікативна компетентність.

У педагогічних дослідженнях поняття «комунікативна компетентність» розглядається в різних аспектах:

- здатність людини до вербальної комунікації та здатності слухати;

— система внутрішніх ресурсів, комплекс знань і навичок, необхідних для побудови ефективної діяльності в певному колі ситуацій міжособистісних відносин, ця система є основою практичної діяльності людини в будь-якій сфері життя [7, с. 19];

— формування низки навичок: встановлювати контакт, збирати та правильно інтерпретувати інформацію, слухати та чути, підтримувати розмову, знаходити компромісні рішення, проводити самоаналіз, тобто здатність бути самостійною та творчо розвиненою людиною [8, с. 204].

Організація самостійної роботи на уроці має велике значення і є засобом розвитку комунікативної компетентності учнів. Ефективне її використання дозволяє вирішити ряд перерахованих вище проблем.

Самостійна робота учнів – це форма організації навчальної діяльності, що здійснюється під прямим або непрямим керівництвом вчителя, під час якої учні переважно або повністю самостійно виконують різні типи завдань з метою розвитку знань, умінь та особистих якостей [22, с. 58].

Самостійна робота учнів на уроці може проводитися в різних формах:

— робота з книгою: знаходження відповіді на запитання, переказ, план відповідей, підведення підсумків декількома абзацами, робота з першоджерелами;

— вправи: відповіді на запитання, огляди відповідей, тренувальні вправи;

— вирішення проблемних завдань, практичні роботи;

— перевірка, самостійна робота (тести, схеми, таблиці, завдання);

— доповіді;

— індивідуальні та групові завдання.

Успіх організації самостійної роботи учнів на уроці залежить від виконання ряду вимог:

- будь-яка самостійна робота на уроці повинна мати конкретну мету, а учень повинен знати шляхи її досягнення (вчитель контролює процес роботи);
- самостійна робота повинна відповідати навчальним здібностям учня, перехід від одного рівня складності до іншого повинен бути поступовим;
- вчитель повинен забезпечити поєднання різних видів самостійної роботи з метою формування в учнів різноманітних навичок;
- самостійна робота повинна мати мінімум стереотипізації, адже її головне завдання – розвиток пізнавальних здібностей, ініціативи та творчості учня [9, с. 208].

Для підвищення інтересу учнів до вивчення англійської мови, їх активності і практичної спрямованості у вивченні теоретичних проблем потрібно використовувати заняття, що проводяться у формі гри. На занятті можна використовувати різні варіанти організації і проведення ігор: «КВН» (розминка команд, питання капітанам, питання командам, «домашнє завдання» і т.), «Що? Де? Коли?» (вікторина з урахуванням інтелектуальних здібностей), імітаційні ігри (дебати, ток-шоу та інші). Таким чином, ігри змінюють звичну обстановку на заняттях, розвивають творчі здібності, формують практичні навички та вміння необхідні для формування умінь адаптуватися в мінливих життєвих реаліях, створюють умови для самореалізації особистості.

У той час, робота над проектами розвиває уяву, фантазію, творче мислення, самостійність та інші особистісні якості. Резерви розвиваючого навчання розкриваються найбільш якісно, якщо цьому сприяє психологічний клімат на уроці і адекватна мовна поведінка.

Починаючи з 2 класу, учні протягом кожного навчального року виконують 3-4 міні-проекти, а вже потім і повноцінні роботи. Учні йдуть від простого до складного. Вони звикають до нової моделі взаємодії вчителя і учня, де кожен є суб'єктом, виникає навчальне співробітництво. До 7 класу

учні адаптуються до даної технології і можуть виконувати такі складні проекти, як *“My future profession”*, *“Our planet”*, *“Ideal school”*.

Таким чином, система самостійної роботи повинна задовольняти основні принципи дидактики: доступності, поступовості, систематизації, зв'язку теорії з практикою, свідомої та творчої діяльності, принципу викладання на високому науковому рівні. Послідовність виконання домашніх завдань та самостійної роботи в класі слід будувати логічно. У цьому випадку буде дотримана наступність. Успіх цього завдання залежить не лише від педагогічної майстерності вчителя, а й від того, наскільки він розуміє значення та місце кожної окремої роботи в системі роботи.

Тож, при плануванні самостійної роботи учнів необхідно: передбачити її місце в структурі уроку; продумати, який запас життєвих спостережень та знань потрібно буде використовувати при переході від теми до теми; передбачити труднощі, які можуть виникнути при самостійній роботі; вивчити додаткову літературу; визначити форму завдань; вибрати відповідний дидактичний матеріал; продумати засоби активізації пізнавальної діяльності учнів; забезпечити раціональні способи тестування та самоперевірки учнів.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі здійснено вивчення та аналіз форм роботи та засобів навчання для самостійного опрацювання іншомовного матеріалу.

Нами було визначено, що самостійна робота представляється як цілеспрямована, внутрішньо мотивована, структурована самим об'єктом у сукупності виконаних дій та виправлена ним відповідно до процесу та результату діяльності. Її реалізація вимагає достатньо високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності.

Основні види самостійної роботи можна розділити на кілька основних груп: оволодіння новим матеріалом; закріплення знань; розвиток вміння застосовувати знання при вирішенні навчальних та практичних завдань; формування умінь і практичних навичок; формування творчого характеру, вміння застосовувати знання у складній ситуації.

Нами було зазначено, що у психолого-педагогічному плані самостійна робота з іноземних мов являє собою певну систему навчальних прийомів: читання, прослуховування, осмислення і узагальнення, запам'ятовування. Визначаючи місце самостійної роботи в процесі навчання іноземним мовам, необхідно розставити пріоритети у формуванні індивідуальної технології навчання. При цьому необхідно враховувати, що оволодіння сучасним змістом навчання іноземної мови неможливо без формування вміння самостійного оволодіння іншомовною культурою, а не тільки системою іноземної мови.

Нами були розглянуті види та форми самостійної роботи на уроках іноземної мови: I вид – самостійна робота за зразком; II вид – реконструктивна самостійна робота; III вид – варіативна самостійна робота.

Нами було визначено, що використання самостійної роботи на уроці може служити різним цілям навчання: розвивати навички діалогічного та монологічного мовлення, сприяти засвоєнню лексичного і граматичного матеріалу, служити засобом перевірки та розуміння прочитаного і т. д.

Організація самостійної роботи на уроці має велике значення і є засобом розвитку комунікативної компетентності учнів.

Тож, при плануванні самостійної роботи учнів необхідно: передбачити її місце в структурі уроку; продумати, який запас життєвих спостережень та знань потрібно буде використовувати при переході від теми до теми; передбачити труднощі, які можуть виникнути при самостійній роботі; вивчити додаткову літературу; визначити форму завдань; вибрати відповідний дидактичний матеріал; продумати засоби активізації пізнавальної діяльності учнів; забезпечити раціональні способи тестування та самоперевірки учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буряк В. К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра / В. К. Буряк // Рідна школа, 2001. – № 9. – С. 49-51.
2. Бухлова Н. В. Організація самоосвітньої діяльності учнів / Н. В. Бухлова. – Харків: Видавнича група Основа, 2003. – 64 с.
3. Бухлова Н.В. Як навчити учня вчитися: поради та рекомендації / Н.В. Бухлова. – Київ: Шкільний світ, 2007. – 128 с.
4. Вакуленко Н. Л. Самостійна робота та наукові дослідження школярів / Н.Л. Вакуленко // Англійська мова та література. – 2005. – № 17(99) – С. 4-5.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2004. – 351 с.
6. Концепція навчальних посібників елективних курсів з іноземних мов для учнів 10-11 класів профільної школи / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай [та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька. – Київ: Педагогічна думка, 2015. – 38 с.
7. Корнєва Л. П. Застосування методу проектів на уроках англійської мови /Л. П Корнєва //.– ИЯШ. – 2006. – № 5. – С. 19-22.
8. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай [та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька. – Київ: Педагогічна думка, 2013. – 360 с.
9. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : [підручник] / [Л. С. Панова, І. Б. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.]. – Київ: ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
10. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец, осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / За ред. С.Ю. Ніколаєвої. – Київ: Ленвіт, 2011. – 334 с

11. Навчальна програма елективних курсів з іноземних мов для старшої школи ЗНЗ / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай [та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька. – Київ: Педагогічна думка, 2015. – 41 с.
12. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва.– Київ: Ленвіт, 2013. – 269 с.
13. Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.: за заг. ред. О. М. Пехоти. – Київ: А. С. К., 2001. – 256 с.
14. Пованда Г. Д. Формування загальнонавчальних умінь і навичок шляхом використання самостійної роботи молодших школярів /Г. Д. Пованда// Початкова школа. – 2002. – № 5. – С. 56-61.
15. Полат Е. С. Метод проектів на уроках іноземного язика / Е. С. Полат // ИЯШ. – 2000. – № 2. – 30 с.
16. Попіль І. Ф. Шляхи підвищення ефективності та якості уроку англійської мови / І.Ф. Попіль.// – Київ, Генеза, 2009.
17. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – Київ: Генеза, 2002. – 368 с.
18. Слєпкань З. І. Психолого-педагогічні та методичні основи розвивального навчання математики / З. І. Слєпкань. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 240 с.
19. Солдатенков М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: Монографія / М. М. Солдатенков. – Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – 198 с.
20. Стеців Л. І. Реалізуємо метод проектів / Л. І. Стеців // Директор школи. – 2005. – № 40(376). – 40 с.
21. Трубочова С. Роль методів самостійного набуття знань в організації пізнавальної діяльності учні /С. Трубочова// – Рідна школа, 2001. – № 1.

22. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 232 с.

23. A Common European Framework of Reference for Languages Learning, Teaching, Assessment. – Strasbourg, 2001. – 264 с.

24. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching./H. D. Brown – New Jersey: Prentice Hall, 2015. – 285 p.

25. Coombe Ch. A Practical Guide to Assessing English Language Learners / Ch. Coombe, K. Folse, N. Hubley. – The University of Michigan Press, 2007. – 202 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Клас 3

Тема: Weather.

Тип уроку. Урок засвоєння набутих знань

Цілі

Практичні – головна: удосконалювати навички усного мовлення, вживання в мовленні раніше вивчених граматичних структур;

допоміжні: вдосконалювати лексичні, граматичні та фонетичні навички.

Виховна: виховувати такі риси характеру як чуйність, доброзичливість, сміливість.

Розвиваюча: розвивати логічне мислення, мовну догадку, пам'ять учнів.

Освітня: розширити кругозір учнів про погоду.

Обладнання: малюнки до вправ, роздатковий дидактичний матеріал для роботи у групах.

Етап. Мета. Прийом	Зміст роботи
<p>Етап I. Організаційний момент. Мета. Залучити учнів до роботи Прийом. Привітання та бесіда з класом.</p>	<p>T. Good morning, dear children! I am glad to see you at our lesson and I hope you're healthy and in high spirits. Are you ready to work after your winter holidays? This year nature presented us a real winter fairy tale which you enjoyed during your holidays. Will you speak about it? Maybe you've already guess what I'm speaking about.</p>
<p>Етап II. Повідомлення теми і завдань уроку</p>	<p>T. Listen to these poems to name the topic of the lesson: When the weather is wet We must not fret When the weather is cold</p>

<p>Мета 1. Зацікавити учнів до вивчення нової теми.</p>	<p>We must not scold</p>
<p>Приєм 1. Здогадка</p>	<p>Holidays, holidays,</p>
<p>Мета 2. Створити в учнів установу на сприймання матеріалу</p>	<p>My best happy days, Birthday & New Year's day And other funny days.</p>
<p>Приєм 2. Відповісти на питання</p>	<p>T. You are right! The topic of our lesson is "Weather. Seasons. Holidays." As you know this topic is a favourite one, and not only for English people.</p>
<p>Мета 3. Удосконалення фонетичних навичок з теми</p>	<p>T. What do we usually do at our English lessons? CL. We like to read, We like to play, We like to study Every day.</p>
<p>Приєм 3. Відповісти на питання</p>	<p>T. OK. Today we'll speak, read, play and even sing a little to know more about weather, seasons, how to congratulate on holidays.</p>
<p>Етап III. Фонетична зарядка</p>	<p>T. We'll improve our speaking, reading, writing skills. We'll listen to the text and do some exercises. So, let's start!</p>
<p>Мета. Удосконалення фонетичних навичок з теми</p>	<p>T. Listen to the tongue-twister and repeat after me. From Wimbledon to Wombledon is 15 miles From Wombledon to Wimbledon is 15 miles From Wimbledon to Wombledon From Wombledon to Wimbledon</p>
<p>Приєм. Вірш-скоромовка</p>	<p>From Wimbledon to Wombledon is 15miles.</p>
<p>Мета 4. Удосконалення мовленнєвих навичок з теми</p>	<p>T. What is the weather like today? Look at the picture.</p>
<p>Приєм 4. Відповісти на питання</p>	
<p>Етап IV. Основна частина уроку.</p>	
<p>Мета. Удосконалення мовленнєвих навичок з теми</p>	
<p>Приєм 1. Відповісти на питання.</p>	

Приём 2. Гра «Сніжний ком»

T. What is the weather like in winter? We will play the game. I will say one word, you should repeat it and say one more. Let's start. My word is : snowy...

Приём 3. Работа в парах.

T. Work in pairs. I will give you cards. You should ask your partner these questions and he will answer and then switch roles.
*What are 3 winter months?
 What month is it now?
 Is it a green winter?
 Is it harsh, severe?
 Is it a snowy winter?
 What do you like to do in snowy winter? (to ski, to skate, to make a snowman, to make a snow castle, to play hockey, to play snowballs...)*

Приём 4. Работа в группах.

T. Work in two groups. You should create a story using pictures and parts of sentences to help you.

Weather and seasons

Look at the pictures and complete the sentences with a word from the box.

1 	2 	3
4 	5 	6
7 	8 	9
10 	11 	12
13 	14 	15
16 	17 	18
19 	20 	21
22 	23 	24

weather forecast – raining – hot – flood
 melting – tornado – fall / autumn – cold
 umbrella – snow – hailstones – rainbow
 sun – stormy – icy – drought – foggy
 summer – clouds – spring – windy
 lightning – winter – avalanche

1. It was so that the driver could hardly see the road.
2. Take your, it might rain.
3. The leaves fall down in
4. It was so that I couldn't open my umbrella.
5. Let's go skiing. There is enough
6. What a nice day. The is shining.
7. The sun is coming out and the snowman is
8. It is really today. I'm glad I put on my warmest clothes.
9. Crocus flowers bloom in
10. It rained so much and there was a big
11. After the rain, there is a
12. As it's Peter won't go out.
13. The destroyed a lot of houses.
14. People like to go to the beach in
15. Because of the the streets were empty.
16. I can't take a sunbath, it's too
17. There are lots of sports we can do in
18. The road has been closed because of the
19. It is summer and it is so today.
20. Peter was running to escape the
21. Be careful, the road is
22. It hasn't rained all summer and now the threatens the farmers.
23. Before I go out, I always watch the to know what clothes I should put on.
24. It was so that the boat sank.

iSLCollective.com

Етап V. Заклучна частина уроку.

Прийом. Підведення підсумків уроку.
 Домашнє завдання.

T. So, you work hard and were very active. For the next lesson you should make a story about winter sports. What sports do you do in winter?